

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografa
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se
primesc.
Manuscrisuri nu se returnează.
INSERATE
se primesc la Administrațiunea în
Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena: la N. Dukas Nachf.,
Nax. Angenfeld & Emmerich Les-
ner, Hünich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelik.
In Budapesta: la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII. Erzsébet-közt).
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o se-
rie garmond pe o colonă 10
bani pentru o publicare. Pu-
blicar mai dese după tarife
și învoială. — **RECLAME** pe
pagina 3-a o seriă 20 bani

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXVI.

„GAZETA“ iese în de-care zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni
12 cor., pe trei luni 6 cor.
Nr-ri de Duminică 2 cor. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
Nr-ri de Duminică 8 fr. pe an.
Se primumeră la toate ofi-
ciile poștale din țară și din
afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, Piața mare,
Târgul Inului Nr. 30. stagiu
I: Pe un an 20 cor., pe șase
luni 10 cor., pe trei luni 5 cor.
Cu dusul în casă: Pe un an
24 cor., pe șase luni 12 cor.,
pe trei luni 6 cor. — Un esem-
plar 10 bani. — Atât abona-
mentele cât și inserțiunile
sunt a se plăti înainte.

Nr. 53.

Brașov, Vineri 7 (20) Martie.

1903.

Pactul în camera din Viena.

Fără șgomot s'a început alaltă-
eri în camera austriacă prima cetire
a proiectelor pactului economic aus-
tro-ungar. Cât nu s'a vorbit și nu
s'a scris despre acest pact de șese
ani! Câte temeri, câtă iritațiune nu
a produs cestiunea lui în totă mo-
narchia! Era un timp, când se cre-
dea, că incurcătura parlamentară în
Austria, apoi nisuițele opuse reino-
irei pactului în condițiile de mai
înainte, ce se manifestau în Ungaria
ca și în Austria, și în fine demon-
strațiile stângei extreme maghiare în
contra teritoriului vamal comun, vor
face să izbucnescă o crasă serioasă,
care ar fi sguudit dualismul din te-
melie. Conferențele dintre miniștrii
ungari și austriaci de pe la finele
anului trecut, cari păreau a nu mai
avé sffrșit, erau urmările încă cu
mare încordare de totă lumea din
monarchie.

După atâta încordare a trebuit
să urmeze însă și descordare și în-
tr'adevăr se pare că de vreo două
luni populațiunea atât de hărțuită
cu cestiuni de aceste — din cari nu
se alege decât cu-o neîntreruptă ur-
care a sarcinilor publice și cu alte
multe neajunsuri și nedreptăți — a
devenit indiferentă față cu întreba-
rea dacă pactul se va pute încheia
pe cale parlamentară, ori că va da
nascere unei noue și necalculabile
crise în raporturile dintre cele două
state dualiste?

În mijlocul unei astfel de dis-
pozițiuni, ce a început să fie mai
tâmpită față cu marea importanță a
pactului economic, s'a început în ca-
mera din Viena desbaterea proie-
ctelor de lege privitoare la el.

Pentru prima cetire s'au înscris
la cuvânt ca la o sută de deputați.
Semn, că totuși nu se ignorază grava

și deosebita însemnătate economică
și politică a acelor proiecte de lege.

Se va încinge d'ér în parlamen-
tul austriac o desbatere liniștită,
d'ér fôrte însemnată nu numai în ce
privesce cestiunea pactului în înțe-
lesul strins al cuvântului, ci și în ce
se referă la legăturile dintre Aus-
tria și Ungaria, ce deja de mult au
inceput a-se slăbi v'ed'end cu ochii.

Ministru-președinte Koerber a
făcut ce a făcut și a scăpat de ob-
strucțiune. Urmarea e, că Reichsrat-
thul deja a început discuțiunea legi-
lor pactului.

Ce va face însă d-l Szell? Scă-
pa-va și el de îmbrățișările obstruc-
țiunii și când, pentru a pune în des-
batere proiectele pactului? Ori că
oposiția, care combate cu atâta înver-
șunare legea militară, va face obstruc-
ție și în contra proiectelor pactului?

Aceste sunt întrebări, la cari
ați nu se pôte răspunde, d'ér cari
ne arată, că crisa s'a amânat întru
câtva, d'ér n'a putut fi întru nimic
delăturată prin învoirea stabilită între
Szell și Koerber la anul nou.

Austriacii nu sunt mulțumiți cu
pactul present, care ar fi rău pentru
ei, d'ér d'ic, că, deocamdată cel puțin,
ar puté fi chiar mai rău făr' de rău.
De altă parte cei din camera vien-
nesă v'ed, că, lucrurile în monarchie
iau o direcțiune, încât separațiunea
economică și vamală a statelor dua-
liste a ajuns a fi numai o cestiune
de scurt timp.

Dincolo, în partea austriacă, sunt
ați mai numeroși cei ce doresc di-
vortul, ca în partea ungară a monar-
chiei. Deja între bărbații politici din
Viena domnesce părerea, că, de
se va și încheia, pactul de față va fi
cel din urmă, pe care'l va încheia
Austria cu Ungaria.

**Kossuthiștii și proiectele mili-
tare.** În conferența de alaltăeri s'era
a partidului kossuthist, s'a adus la cunos-
cțița membrilor, că partidul e în stare a
continua obstrucțiunea contra proiectelor mi-
litare timp nedeterminat. Partidul dispune
încă de 39 oratori, cari vor lua cuvântul,
în desbaterea generală, contra proiectelor.
Se vor tiné meetinguri de protestare con-
tra proiectelor, la 22 l. c., în Gödöllö, Vaț,
Török-Szt.-Miklos, Pojun, Fot, Ungvar, ér
în 25 l. c. în Erzebetfalva, Zombor și Săt-
mariu. La fie-care din aceste meetinguri,
partidul își trimite reprezentanții.

Austriacii și Ungurii.

(Pactul austro-ungar.)

Parlamentul austriac a început alaltă-
eri prima cetire a proiectelor pactului
vamal austro-ungar. În ședința de Marți
au vorbit șese oratori, dintre cari trei s'au
ocupat mult cu raporturile dintre Austria
și Ungaria și cu afacerile interne ale Un-
gariei.

Cehul agrar *Prazek* a declarat, că
deși partidul său este în principiu pentru
teritoriul vamal independent, totuși agra-
riarii cehi întră în discuțiunea pactului, în
speranța, că guvernul va liniști toate na-
ționalitățile Austriei și va consolida pute-
rea ei față cu Ungaria.

Baernreither recunoșce perseverența
și dibăcia, cu care guvernul actual a re-
presentat interesele Austriei în tratările
cu Ungaria. El convins, că pactul va fi
primit, deși cu sentimentul, că starea ac-
tuală nu pôte să mai dureze mult timp,
stare, care esistând așa cum esistă, abia
se mai pôte vorbi despre teritoriu vamal
comun. Pactul trebuie primit, fiind-că o se-
parațiune ar fi un rău mai mare, decât co-
muniunea. Pactul însă nu e permis să fie
considerat ca un punct de repaus, ci
numai ca o îndemnare spre muncă ener-
gică. Vom căuta o nouă formă — conti-
nuă oratorul — pentru comuniunea cu Un-
garia, și vom afla-o. Restabilirea raportu-

rilor normale în Austria și Ungaria ne va
da forță, ca în calitate de *stat unitar* (Ge-
samtstaat) să privim cu încredere în viitor.
Din punctul de vedere al *statului unitar*
condamnă bucuria unora, că actual-
mente raporturile sunt rele în Ungaria.
Interesul monarchiei pretinde, ca atât din-
côce, cât și dincolo de Laiba lucrurile să
m'ergă bine și raporturile să fie aranjate.

Lindner spune, că Ungurii vor să
sgduie basa unității armatei. Germanii din
Ungaria sunt prigoniți în așa chip, încât
împ'ratul Austriei ar trebui să strige odată
regelui Ungariei: *Sa sffrșit cu răbdarea
noastră!* N'astăptă nimic bun la pact, de
aceea declară că nu primesce proiectele.

Lemisch d'ice, că până când între
Austria și Ungaria va esista uniune va-
mală, tariful vamal va servi interesele un-
gare. De aceea agrarianii și industriașii
austriaci ar trebui să procedă cu puterți
unite contra comuniunei vamale, pentru-
ca Austria să fie independentă. Unii se mân-
găe cu aceea, că pactul acesta este ulti-
mul. Oratorul însă nu crede, că în timp
de șeci ani Ungaria va progresa atât de
mult cu pregătirile sale, încât să p'otă eli-
mina pe Austria. Apoi continuă așa (după
raportul lui „Bud. Hirlap“ de la 18 Martie):

Naționalitățile nemaghiare din Un-
garia ar trebui să se deștepte odată în con-
știința naționalității lor, și bravii Șvabi ar
trebui să aibă în vedere, că ei au servit
până acum de pat cald micii grădini ma-
ghiare, ca și Germanii din Austria. Va fi
în folosul lor, decât anti-semitismul va lua
în Ungaria proporții mai mari. Antisemi-
tismul d'orme încă, d'ér decât se va trezi,
înșiși Maghiarii adev'erați vor vedé, ce
li-au făcut Jidovii. Ura și disprețul cu
care Ungaria se p'ortă față de Austria, în
mare parte e de origine jidovescă și cei
din Ungaria încă vor băga de sémă ames-
tecul grozav al maghiarimei cu jidovimea.
C'o Ungarie purificată vom puté, pôte, să
încheiem un pact săn'etos. Onórea națio-
nală ne îndemnă, să luăm poziție contra
semito-avarilor. Cu acesta datorim noi și

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

Un capitol

din domnia lui Cuza-Vodă.)

Cestiunea abdicării.

(Fine).

Fără îndoieală, că nu s'a găsit mijlocul
de a pătrunde în tainele conștiinței
omenesci; d'ér se pôte cel puțin indirect
conchide din rostirile esteriore asupra im-
boldirilor ce le determină, și după dove-
dile adunate ni-se pare peste puțință de
conchis alt-fel, decât, că Alexandru Ioan I.
când rostise cătră adunare însemnătórea
hotărîre de a-se retrage din domnie, nu
fățărise numai o închipuire înșelătóre, ci
adusesse la lumină chiar fundul cugetu-
lui său.

Ce împrejurări însă împingea pe
domnitor la părăsirea puterei?

Cu tóte că de la început chiar, la
urcarea lui pe tronul îngemănat al ambe-
lor ț'eri române, el declarase, că se suie
în el numai pentru a lucra la deplina rea-
lisare a principiilor formulate de divanu-
rile ad-hoc, deci la aducerea unui prin-
cipe străin, nu se pôte tăgădui, că el își
puse ca țintă îndeplinirea întregului lor

program, cătră care el alipi pe acel tras
de Convenția de Paris — transformarea
societății românesce din starea sa medie-
vală în una modernă și civilisată. Era fi-
resc lucru, ca el să-pună ambiția lui în
aducerea la îndeplinire a acestor trans-
formări și să nu se mulțămescă, după a
lui întronare, numai cu stăruința pentru
principele străin, ér el să se cobóre de pe
înălțimea la care fusese urcat, fără a lăsa
alte urme de trecerea lui pe ea, decât
aceea de a fi fost o neînsemnată verigă
între trecut și viitor. Era peste puțință,
omenesce vorbind, ca colonelul Cuza de-
venit domn al ambelor ț'eri române, să
nu-și pună ambiția lui întâiu în realizarea
unirei desvîrșite, și după-ce acesta îi is-
buti, să nu pună umărul și la aducerea la
îndeplinire a celor-lalte m'asuri prev'edute
de Convenție: introducerea egalității ci-
vile și politice și îmbunătățirea sorții ț'e-
ranilor; apoi și altă cestiune, pe care o
moștenise nedeslegată de la vremile mai
vechi, desrobirea mănăstirilor și a biseri-
ciei din lanțurile grecismului. Când s'órtea
fi adusesse în fruntea ț'erilor române în o
epocă de probleme atât de grele și de
complicate, puté el, decât se simția înz'es-
trat cu v'laga și cu destoinicia trebuitóre,
să nu cerce a lor deslegare, ci să lucreze

numai cât pentru a ceda tronul unui al-
tuia, care să le deslege în locul lui? Ori-
cine cunósce sufletul omenesc, ori-cine
își dă sémă de farmecul luptei cu greu-
tățile și de ad'ença mulțămire sufletescă
de a-le fi învins; ori-cine scie ce este am-
biția, mai ales când ea este călăuzită de
simțământul altruist de a face binele se-
menilor; ori-cine va privi la toți condu-
cătorii omenirii, cari nici unul nu și-a p'ă-
răsit rolul, ci toți au căutat să-l întindă, cu
cât cresceau isbândile în jurul lor, va
conveni, că ar fi fost a-se cere o l'epădare
de sine supra-omenescă de a lăsa la o
parte privilegiul lucrării personale și a-se
mulțami numai de a sluji de tr'epță pentru
înălțarea altuia. De aceea îl și vedem pe
Alexandru Ioan I. atât de sup'erat și de
pornit contra tuturor acelor ce, în cursul
domniei lui, voiau să-l vadă înlocuit, pe
când el era tocmai în toiul deslegării ma-
rilor cestiuni pe cari împrejurările le im-
pusese asupra domniei lui. De aceea se
sup'era el pe ministeriul Ioan Ghica din
Moldova, când acesta aderéză la propu-
nerea lui Cogălniceanu prin care amintea
din nou domnitorului făgăduințele sale
privitóre la domnul străin; de aceea este
atât de ad'enc r'anit de desbaterea reînóită
a principelui străin în adunarea din 1863

și alternativa în care fusese pus, séu de
a abdica séu de a-se pune de-asupra le-
gilor la sffrșitul sesiunei din 1864, îl îm-
pinge la lovitura de stat: căci el avea
încă de resoltiv pôte cestiunea cea mai
grea a întregii sale domnii, cestiunea
rurală.

Acum însă, la începutul sesiunei din
1866, pozițiunea domnitorului se schim-
base cu totul. Tóte reformele cele mari,
unirea, secularisarea averilor mănăstiresci,
legea rurală, schimbarea sistemului elec-
toral și democratizarea societății, egalita-
tea civilă întemeiată pe noii codici, eman-
ciparea bisericeii — fusese îndeplinite, și
tocmai această îngrămădire pré mare de
acte însemnate apăsa asupra lui. Făcuse
pré mult și ce-i mai rămânea de făcut, în
limitele puținței de atunc, era numai lu-
crare de a doua mână. Cum observă
Trompeta Carpaților „el gârbovise cu de-
s'evîrșire prin producțiunea sa uriașă de 5
ani, și din ziua când a consacrat vieța
lui producțóre prin plebiscitul național
recunoscut de Europa întregă ca act so-
lemn, ca manifest inviolabil al deplinei
autonomii, Vodă-Cuza ajunse la apogeul
s'eu, cu tóte forțele sale producțóre sleite;
nu se mai puté menține pe această culme,
pentru-că nu mai puté produce nimic egal

A. Pop.

fraților de sânge din Ungaria. Nu ne pasă, decât presidentul dietei ungare ascultă liniștit când se vorbește că soldații maghiari tânjesc sub stindardul negru-galben; nu ne pasă când în Ungaria se abordează chestiunea incompatibilității coronei austriace cu coróna ungară, deși va fi interesant se scim, cum se vor forma lucrurile sub a doua generație, când pe tronul austriac va ședea unul, pe tronul ungar altul. Nu ne pasă când un jidano-maghiar amenință cu înființarea unui partid anti-monarhic. Ne-am deprins, deja de pe timpurile bătrânului Kossuth, ca acei domni să pună coróna ungară pe capul unuia, care nu e din familia Habsburgilor. Nu putem însă să fim indiferenți, când frații noștri de sânge sunt asupriți în mod brusc și sunt forțați a renunța la naționalitatea lor și a deveni Maghiari, — ceea-ce în Ungaria e posibil cu prețul unui timbru de o corónă. N'am avut nimic de obiectat, decât s'ar înființa cât mai curând armata maghiară, cum doresc Maghiarii. Căci atunci vom cheltui banii pentru armata austriacă, ér plata pentru susținerea părții ungare a armatei am ceda-o amicilor noștri de peste Laita. Noi nu vom împiedeca Ungaria în năsuința de a-și câștiga independența. Trebuie însă să grijim, ca să nu cheltuim prea mulți bani austriaci pentru pregătirea acestei independențe. Decă în dieta ungară se rostesc cuvinte aspre la adresa Austriei, atunci nu e la loc toul elegic, ce-l auzim aici de pe băncile ministeriale, când e vorba de Ungaria.

Desbaterea s'a continuat erî.

SCIRILE DILEI.

— 6 Martie v.

Uniforme de teatru confiscate. Cu ocaziunea reprezentației demonstrative „*Gott erhalte*“, ce s'a dat la 14 Martie în Budapesta, s'au întrebuițat uniforme de honveđi. După reprezentație s'a prezentat un comisar de poliție la directorul teatrului, cerând să-i arate uniforme. Poliția primise anume o anonimă, în care se spune, că piesele de uniformă pórtaștampa academiei militare „Ludovica“, de unde probabil au fost furate. Poliția a vădut în adevăr stampla Ludovicei și a confiscat uniforme, deși directorul a declarat, că le-a cumpărat de la firma Hecht, care furnizează uniforme și pentru alte teatre. În chestiunea uniformelor kosuthistul Gal a interpellat erî în dietă. Szell a răspuns, că în urma cercetării s'a descoperit, că Hecht a cumpărat bonafide acele uniforme. Poliția le-a restituit directorului.

Visita lui Wilhelm II la curtea din Dresda. Dilele acestea împăratul Ger-

maniei a făcut o vizită la curtea din Dresda. La dejunul, ce s'a dat în onorea lui, împăratul a ridicat un trast în sănătatea regelui Gheorghe, asigurându-l de simpatia sa nealterată.

— Regele Gheorghe înainte de a pleca la sud, spre a-și căuta de sănătate, a adresat poporului saxon un manifest în care amintind de nenorocirea recentă, dice, că aceea a fost provocată de patima nesăbuită a principesei, care încă mai de mult era o femeie cădută. Regele declară, că pleacă din țără în covingerea firmă, că poporul i-a păstrat vechea încredere și iubire.

Trei milioane pentru o reședință. Pentru noua reședință a împăratului Wilhelm II în Posen, statul a votat 3 milioane mărci cu cari se va construi castelul imperial. Impăratul va merge regulat în toți anii să locuiască câte-va luni la Posen, după cum face cu reședința sa din Alsația.

Pentru masa studenților români din Brașov au intrat de la d-l paroch Dr. Vas. Saftu și de la d-l diacon Ioan Prișcu câte 7 cor. (cu totul 14 cor.), onorariul d-lor de la parastasul pentru binefăcătorii mesei studenților, pe care l-au oferit marinos fondului mesei studenților; de la d-l Dr. I. Clôje 10 cor. la „Fundat. Haral. T. Stănescu“ p. masa stud.

În loc de cunună peritoare pe mormântul decedatului șef tractual, a M. O. D. Traian Mețianu, au intrat următoarele contribuiri, din partea preoțimii tractului *Bran*: Leonte Pușcariu, paroch Sohodol, Virgil Pop, paroch Cristian, George Babeș paroch Sohodol, Aron Gogonea, paroch Poiana Mărului, George Tișca, paroch Moeștiul superior, Moise Micu, paroch Poiana Mărului, Iacob Zorca paroch Vlădeni câte 2 cor. Ilarion Plotogea, paroch Tohanul nou, N. N. paroch Zărnesci, N. N. paroch Zărnesci, Iosif Comanescu j. paroch Ghimbav, Iosif Comanescu s. paroch Codlea, Ioan Moșoiu, paroch Șimon, Ioan Mărcușiu, Capelan câte 1 cor. Nicolae Mănoiu, paroch Șimon 50 bani, N. N. paroch Rășnov 1 cor. Ioan Cențu paroch Sirnea 1 cor. Isaia Enescu, paroch Cheia 1 cor. Suma cor: 2450. Tot în același scop au intrat încă 20 cor. de la d-l Nic. Garou, adv. în Zărnesci. Primescă pioșii donatori cele mai căldurose mulțămite. — *Direct. școl. medii gr. or. române.*

Cadavru găsit. În ziua de 17 Martie s'a găsit în pădurea comunei Seliște cadavru lui Dumitru Tintea din acea comună. Procuratura din Sibiu a trimis la fața locului o anchetă.

Promoție. În 14 l. c. a fost promovat la gradul de Dr. în științele juridice

la universitatea din Clușiu, d-l Corneliu Rusu, fiul parochului gr. cat. din Țaga.

Anunț de concert. După cum aflăm, în 27 curent se va da în sala hotelului Orient un concert de virtuosul violinist: *Arno Hilf*, profesor la Conservatorul reșesc din Lipsca cu concursul binevoitor al dómnei *Daisy Kronos* și al domnului director de muzică *Rudolf Lassel* din Brașov. Programul se va publica mai târziu. Domnul *Arno Hilf* a fost instructorul la Conservatorul din Lipsca al tinerului și bine apreciatului violinist brașovean, d-l *Rudolf Malcher*.

Împușcat prin ferăstră. Moise Bratu (Tișcu) din comuna Silaș (Bănat) era om foarte bogat. Într-una din serile trecute Moise ședea singur la masă, — nevastă-sa se duse undeva. — De-odată se auđi de afară o pușcătură și un proiectil străbătând prin ferăstră îl nimeri pe Bratu drept în tâmplă, așa că nenorocitul cădă mort la pământ. Bratu era în etate de 68 ani și moșneagului i-se aprinsese călcăiele anul trecut după o fată, tip de frumșeță, pe care o și luă de nevastă. Înainte de cununie Bratu își făcú testamentul, conform căruia totă averea sa se o moștenescă după mórtea lui tinera sa nevastă. Trecú cununia și veniră așa numitele șeptemân de mere. Dér abia intrară în ele și moșneagul începú să-și tortureze nevasta cu scene de gelosie și cu bătăi. În ce legătură va fi stând gelosia, bătăile și testamentul cu proiectilul, care îl trimise pe Bratu pe cealaltă lume, acésta o va descurca judecătoria din Buziaș, pe care procurorul din Timișoara a însărcinat-o cu cercetarea.

Profesorul de la facultatea teologică și Vészi. Dilele acestea — profesorul din limbile semitice de la facultatea teologică din Budapesta, Dr. Gh. Kanyarszky și-a serbat aniversarea a 50-a a născerei. Din acest incident a dat pretinilor săi o cină copioasă. Deputații Bakó și Jupánul Vészi (!), neputend luă parte la acest ospet, l'au felicitat în nisce versuri detestabile, pe cari le publică „M. Szó“. Tonul acestor versuri, în cari între altele pretinii îi doresc profesorului, ca să fie sănătos și să cheltuască cât se pôte de puțin la farmacie și să rămână mai mult de cheltuielă pentru „Inczí“ — (!), este din cele mai disgustătoare....

Isprăvile călugărilor ruși. Diarele franceze au început să înregistreze sciri despre nisce fapte murdare a călugărilor ruși. „*La Presse*“ din Paris primesce din Moscva scirea, că nisce călugări au furat pe o frumoasă domnișóră rusă din înalta aristocrație locală, pe care au batjocurit-o. Poliția a descoperit răpirea.

Jacques bərbier. În Paris s'a ivit un nou Jacques, nu însă Jacques spintecătorul, ci Jacques bərbierul. Individul acesta are mania de a sta la pândă pe la colturile străđilor de pe la periferia orașului și decă trece de acolo vr'o damă solitară, sare la ea cu un briciu și îi taie părul, ba pe unele le-a ras chiar pe cap. Poliția nu l'a putut prinde până acuma, se bănuiesc însă că este un fost contabil de bancă cu numele Jacques Valgras.

Fie-care scie, că semințele impregnate de napî ale lui *Mauthner* pentru nutreț, dau cele mai bune róde, de asemenea ca semințe pentru grădini dau cele mai frumoșe zarzavaturi și din semințele de flori ale lui *Mauthner* ies cele mai frumoșe flori. Cu un cuvânt, semințele lui *Mauthner* sunt cele mai bune, deosebitele cele mai mari și prețurile de tot eftine.

Românii macedoneni.

Un fost ministru conservator, într-o convorbire ce a avut-o cu colaboratorul diarului „*Cronica*“ din Bucuresci, a făcut mai multe declarații importante cu privire la chestiunea macedoneană.

— Ce credeți despre situația actuală din Macedonia, l'a întrebat colaboratorul „*Croniceii*“.

— Eu cred așa: Turcia va acorda un *simulacru* de reforme, de cari vor profita mai mult Bulgarii și Grecii. Românii vor fi păstrați, fără să jöce vre-un rol politic...

— Așa ar fi, decât numărul Românilor Macedoneni n'ar fi destul de mare.

— În afară de Trikala, șise fostul ministru, eu nu cunosc în Macedonia alt oraș românesc.

— Tricala este în Tesalia; în Macedonia sunt mai multe orașele și orașe românești, cum este Bitolia cu 15.000 de Români...

— N'am auđit de așa ceva. Dér, în sfârșit. Decă Românii macedoneni pretind drepturi la viață politică, atunci trebuie să facă ca Bulgarii. Trebuie să lupte cu armele, să-și expue piepturile la glónțele și baionetele turcesci, pentru-ca Europa să fie sémă de ei. Cu vorbe frumoșe, cu tirade de patriotism, cu articole literare făcute la Bucuresci, nu se face cestiie națională. Suntem sături de tóte acestea... Cu memorii, cu proteste și cu articole de diare, nu se face cestiune națională.

— D-vóstră descuragiați pe naționaliști. Cestiunea din Macedonia depinde de modul de vedere și de gradul de interes al bărbaților politici din România. Decă în Sofia n'ar fi un centru de mișcare macedoneană, în Macedonia nu s'ar fi produs nici o răscolă, observă colaboratorul „*Croniceii*“.

cu ceea-ce produse. Două fulgere numai a mai putut da spre rechemarea splendórei sale trecute: independența bisericeii și scrisórea către Pórtă¹⁾

Pe lângă acésta împrejurare, se mai adauge și nemulțămirea aruncată în țără prin reformele lui, cari loveiau de-ocamdată aproape în tóte interesele. În afară de partidul boieresc, ce se simțise sdrobotit prin măsurile egalitare luate de domnitor, partidul stángei, ce tot sporia în număr cu cât țera se deștepta, nu-i puté ierta suferința libertăților publice și mai cu sémă pe aceea a presei ce rămânea tot încătușată sub regimul ordonanței din 1859. Adusese nu e vorba ómenii noi în adunare; dér acești ómenii, îndată-ce se vędură în trebii, se deșteptară și trecură în partea fruntașilor apărători ai dreptului poporului față cu ocărnuirea, precum se vędú acésta pré bine din ținuta adunării în a doua ei sesiune, cea din 1865—1866. Numărul ómenilor pe cari se răsémase domnia lui, se subția necontentit, încât cum ne spune Bolintineanu, „nația a fost indiferentă la cáderea lui Cuza, fiind-că după 2 Maiú guvernul devenise absolut“.

Cătră același rezultat ducea însă și alte părți ale purtării lui: adoptarea co-

piilor cunoscuți de tótă lumea ca adulterinii, lovise prea în fața moralei publice, chiar în o țera cu moravurile rătăcite precum era România. Apoi era în destul de firesc lucru a se presupune, că adoptarea se făcuse în scopul „de a se declara un copil de moștenitor al tronului“¹⁾ Caracterul domnitorului nepăsător și temător de obosélă, lăsase în curând pe acei ce-l încunjurau mai de aproape să pună mâna pe conducerea trebilor. Se introduse un regim de camarilă, în care erau a tot-puternicii Librecht, Docan, Pisoschi.²⁾ Bolintineanu spune că, acésta camarilă a pierdut pe d-l Cuza. De cum ea începú, se simți o mare schimbare chiar și în caracterul domnului. Tótă curtea cu ministrii împreună recunoscseau autoritatea ei. De aici se numeau și se destituiau funcționarii: de aici se opria de multe-ori acția ministrilor séu se elibera³⁾ În sfârșit finanțele nu se puteau îmbunătăți cu nici

¹⁾ *Viața lui Cuza Vodă* p. 117 și p. 125.

²⁾ Asupra lui Librecht, origina lui veđi *Friederic Damé, Histoire contemporaine de la Roumanie*, Paris, 1901. Decă nu ne-am referit mai des la resumatul în destul de bine făcut din domnia lui Cuza al d-lui Damé, este fiind că tocmai era numai un resumat, care nu putea fi utilizat în o scriere mai pe larg.

³⁾ *Viața lui Cuza Vodă*, p. 128.

un preț, și fie-care budget se solda cu deficit și se echilibră cu împrumuturi, producend nemulțămiri în tótă lumea; ér funcționarii erau neplătiți cu lunile și dajniciei amenințați necontentit cu noue sarcini.

Așa era poziția lui lăuntrică. În afară nu stetea mai bine. Afară de puterile acele, cari tot-déuna îl combătuse, precum erau Austria și Rusia, acuma și Franția, puternicul lui sprijin în tóte vremile de grea cumpănă prin care trecuse, îl părăsise. De la nota inserată în *Moniteur du Soir* din 21 Sept. 1865,⁴⁾ în care se resfrângea supărarea curței franceze, chip pentru izbucnirea turburărilor din 3 August, raporturile cu Franța merseră tot înrăutățându-se și, lucru curis, învinuirea de căpitenie ce se aducea domnitorului, era plecarea lui cătră Rusia, când pe de altă parte cabinetul rusesc îl învinuia de prea marea supunere la politica francesă. Chiar scopul lui de abdicare, manifestat prin mesagiul din Decemvrie 1865, se interpretează ca o manoperă menită a aduce un principe rusesc, pe ducele de Leuchtenberg, în fruntea României. Așa *Le Temps* spunea, că „domnitorul scia, că

prin acésta declarație, el măgulia pe Rusia și că s'ar apropia de dënșă. Rusia în adevăr, nu trebuie s'o uităm, ține un suveran gata, și în ziua când Cuza ar abdică, principele de Leuchtenberg ar fi acolo. Însă cu el, Rusia ar domni cum a domnit cu gospodarii și cu căimăcamii de altă dată. Etă încotro bate vântul pentru moment. Declarația lui Cuza, sub o formă de patriotism nehotărît și de generalitate, conține o amenințare la adresa Turciei, Austriei și a Franței⁵⁾ Și decă *Le Temps* este un organ potrivit domnului, nu este el singur, care pomenesce despre svonurile ce umblau pe atunci. *Le Siècle*, organ prietinesc, spunea și el că „naționalitatea română ar fi în primejdie, decât s'ar lăsa mai mult timp să se răspândescă vuetul, că domnitorul ales de ambele adunări ar fi dispus a lăsa vacantă puterea executivă. Astfel de situațiuni nu pot să se prelungească fără pericol. Se vorbește de principii ruși, austriaci, de federații. Cel

⁴⁾ *Le Temps* 11 Ianuarie 1866 (30 Decemvrie 1865). Diarul revine asupra chestiunii în numărul său din 12 Ianuarie (31 Dec.) 1866. „Ce chef de la Roumaine aurait jeté les regards vers St. Pétersbourg et fait briller aux yeux de la Russie l'espoir de ménager, par son abdication, des chances au duc de Leuchtenberg.“

¹⁾ *Trompeta Carpaților*, 24 Februarie 1864.

⁴⁾ Mai sus p. 49.

— Aici la noi nu se poate face nimic. Opoziția la noi în țară este neputincioasă, Țara noastră este rău-voitoare cauzei românești din Macedonia. Românii macedoneni nu pot conta decât pe ei înșiși. Să facă ei o mișcare acolo în Macedonia, să se agite ca Bulgarii, să avem noi acolo martiri, cari își expun viața și-și varsă sângele, și atunci de sigur, că din acest sânge va răsări libertatea Românilor macedoneni.

Academia Română

Sesiunea generală din anul 1903.

Raport asupra lucrărilor făcute în anul 1902—1903.

Domnilor Colegi,

Sunt treizeci și șapte de ani de când această instituție de cultură națională și-a început activitatea, de odată cu anul în care Cel de sus a încredințat cămașă afacerilor patriei în mâinile alesului națiunii. Desvoltarea și lucrările Academiei au fost totdeauna onorate de neadormita atenție a Augustului nostru Suveran, care indemnând la munca în toate direcțiile, a fost în deosebi preocupat de a vedea desvoltându-se studiile naționale asuale istoriei, asupra limbii și asupra literaturii, în cari se oglindește geniul născutului cu caracterele lui specifice.

Regele nostru nu s'a mulțumit a onora lucrările academiei asistând la ședințele ei, ci însuși a luat parte activă la lucrarea noastră, cetind comunicări științifice, făcând daruri prețioase pentru colecții, propunând și dând ajutoare mari, spre a se face lucrări de cea mai mare însemnătate.

Acastă conlucrare a Augustului nostru suveran cu Academia Română, a stabilit legături scumpe între suveranul țării și casa lui în care această instituție de cultură. Tote evenimentele vesele și înălțătoare, ca și cele triste și dureroase, întâmplându-se în casa și familia regală, au avut totdeauna ecou lor puternic în sinul Academiei noastre.

În anul trecut națiunea întrăgă a fost adănc emoționată de serbarea de la 10 Mai, când se împlini un pătrar de secol de la recăștigarea independenței patriei prin vitejia fiilor ei, conduși pe calea gloriei de marele ei căpitan rege. Emoțiunea, care în acea zi a cuprins națiunea, a avut resunet și în sinul Academiei, unde a fost exprimată prin frumoase cuvântări de colegii noștri I. C. Negruzzi, Gr. G. Tocilescu, D. C. Ollănescu și Dr. C. Istrati.

I. Membri Academiei.

În cursul acestui an, Academia noastră a avut durerea de a pierde pe membrii ei onorați Rudolf Virchow și pe membrii corespondenți Dr. N. Kalinderu și Dr. Al. Vitzu.

Rudolf Virchow, cel mai însemnat medic al secolului XIX, a murit în ziua de 5 Septembrie st. n. la Berlin, netrecând nici un an deplin de la serbarea jubileului său de 80 de ani. El a fondat patologia celulară și a întins foarte departe și

în multe direcțiuni câmpul cercetărilor asupra organismului omenesc și a deteriorărilor lui. În 1856 el a fondat institutul de patologie din Berlin și revista medicală „Virchow's Archiv.” Instituțiunea noastră apărând meritele acestui binefăcător al omenirii, ca un omagiu de respect și admirație, l-a ales membru onorat la 6 Aprilie în sesiunea anului trecut. Țăr în ședința de la 6 Septembrie, d-l Dr. Felix, aducând trista veste a morții lui la cunoștința Academiei, a arătat meritele neperitabile ale ilustrului răposat.

D-rul N. Kalinderu, membru corespondent în secțiunea științifică, ales la 20 Martie 1890, a încetat din viață în ziua de 16 Aprilie. Membrii Academiei aflați în capitală, au asistat la ceremonia funebă, Țăr colegul nostru d-l Dr. I. Felix, a rostit un discurs. În ședința de la 26 Aprilie, d-sa a arătat din non, printr'o cuvântare simțitoare meritele regretatului nostru coleg.

D-rul Kalinderu a fost membru al academiei de medicină din Paris și profesor de clinica medicală la Universitatea din București. De la dănsul ne-au rămas peste 60 de lucrări originale, din cari 27 în limbile franceză și germană: comunicațiuni științifice în academiile, societăți, congrese și în reviste străine.

În cercetările sale, el a îmbrățișat toate cestiunile mari ale medicinei, tratând cu preferință lucrări de anatomie și istologie patologică. Studiile sale asupra leprei fac regretatului nostru coleg cea mai mare onoare și un titlu la recunoștința noastră.

La 6 Decembrie d-l Dr. V. Babeș, unul dintre cei mai distinși colaboratori ai săi, a cetit în ședința publică o cuvântare despre lucrările științifice a le D-rului N. Kalinderu.

La 25 Decembrie a încetat din viață Dr. Alexandru N. Vitzu, profesor la facultatea de științe și membru corespondent al Academiei în secțiunea științifică, ales la 7 Aprilie 1897. Răposatul nostru coleg a început serioasele sale studii de fiziologie la Paris, unde a publicat în 1882: „Cercetările asupra crustaceilor decapodi”. Prin neîntreruptele sale cercetări și prin frumoasele lucrări de laborator și-a făcut reputație în știință. Revistele „Archives de physiologie”, „Journal de physiologie et de pathologie générale”, „Bulletin de la société des sciences”, îi erau totdeauna deschise. Aci și-a publicat dănsul: Cercetările experimentale asupra centrului vizual, asupra măduvei spinării, asupra celulelor nervoase de la diferite animale etc. Dintre lucrările de laborator, a cărui înființare în 1892 s'a datorit stăruințelor sale mai cităm: „O nouă funcțiune a pancreasului” (1894) „Doctrina secrețiunilor interne” (1895) și „Secrețiunea internă a rinichilor” (1895)

(Va urma)

„Purim.”

II.

Trăesc în mijlocul nostru numeroși — poate prea numeroși — credincioși de ai sinagogeii, cari își păstrează și păzesc toate instituțiile și nu permit amestec străin

în legile lor, cari le regulează totă viața publică și privată până în cele mai intime detalii.

Ei însă se amestecă cu preferință în viața publică a statelor, și adesea ajunși în corpurile legiuitorie ale diferitelor țări, influențând legiferarea, așa cum lor le convine, cum s'a întâmplat d. e. în Franța, unde legea asupra matrimoniuului și divorțului creștinilor a fost codificată la stăruințele lui Naquet, după inspirația și stilizarea marelui rabin Astruc din Bruxella. Și s'ar pute aduce alte exemple de felul acesta, mai din apropiere. Ei ne cunosc toate virtuțile și viciile, obiceiurile și riturile tuturor profesiunilor. Noi însă ce cunoșcem din ale lor?... Vedem, că în fiecare an la 14 și 15 a lunii Adar fac veselie mare și se îmbată. Serbăză „Purim-ul Dér ce e purim?... Explicația ni-o dă conținutul cărții Ester.

Cartea acesta istoriscesc nisea întâmplări petrecute în mijlocul Evreilor, cari nu s'au întors în Palestina, ci au rămas în imperiul Persilor.

Ahasver, regele Persilor și Medilor, se dupe după titlul lui oficial, „care domnea de la India până la Ethiopia peste 127 de provincii”, în anul al treilea al domniei sale a făcut un ospet mare cu satrapii săi. În ziua a șapte a ospetului fiind cam chircălit, trimise 7 eunuchi să aducă pe regina Vasti, ca să arate frumusețea ei poporului și satrapilor. Regina însă se împotrivi. După cum spune un arceolog biblic, fiind-că acesta nu era, decât datina concubinilor, de a se prezenta în fața regelui și a satrapilor, când ei benchetuesc.

Cu toate acestea Ahasver se mânia foarte pe la sfatul satrapilor a isgonit pe Vasti și s'a hotărât a da titlul de regină alteia, care va fi mai vrednică.

Și se dădu poruncă să se adune fetele din toate împărăția, și între celelalte fete era și Estera, nepoța lui Mordechai. Acesta, după-ce fu unsă 6 luni cu oleiu de mir și șese luni cu arome și alte dresuri femeiești (De sigur la sfatul unchiului și firei, spre a înălțura cunoscutul miros neplăcut al rasei, ca să nu fie recunoscută ca Evreică) fu dusă înaintea regelui căruia, după sfatul unchiului ei, nu-i spusese că e Evreică. Și lui Ahasver i-a plăcut fata și a făcut din ea regină. Într'aceea Mordechai stănd dăle întregi pe la porțile palatului descoperi complotul a doi eunuchi pe cari îi denunță prin Estera regelui și fură spânzurați.

Țăr deci, că a intrat în grațiile regelui nu numai Estera, ci și unchiul ei.

De aci încolo nu puteau să mērgă lucrurile, decât în favorul Evreilor.

Ar trebui să schițez totă cartea despre cele ce s'au mai întâmplat, dăr nu permite spațiul, destul ca primul setnic al lui Ahasver, Haman, mâinindu-se rău pe Mordechai, fiind-că nu i-a dat reverența cuvenită, a hotărât a-și răsbuna nu numai asupra lui, ci asupra întregului popor evreesc.

Și s'au aruncat sorți (Purim) pentru fixarea zilei și lunii în care să fie ucis Jidovii. Și sorții a cădut pe ziua a 13-a din luna a 12-a (Adar). Dăr intervenția Esterei a întors lucrurile așa, că în aceeași lună și zi se întâmplă tocmai contrarul, adică Evreilor li-s'a îngăduit să-și ucidă ei pe neamicii lor. Și mulți din poporul țării se făcură ludei, căci frica de ludei căduse peste ei... „Și totți mai marii provinciilor și satrapii și guvernatorii și economii regelui ajutoră pe ludei...” Și uciseră în două zile peste 75.000 din neamicii lor.

Și atunci au hotărât ludeii ca acele două zile să le serbeze cu mare solemnitate împreună cu cei ce s'au unit cu ei, în fie-care an, în toate timpurile.

Țăr deci „Purim”, adică sorții aruncați pentru fixarea zilei în care să se stărpescă Evreii, întorsși prin Estera în sorții, cari fixau ziua stărpirii dușmanilor lor!

Împrejurarea, că în potriua Evreilor până în ziua de aci se scōlă câte un Haman, îi îndemnă să procedeze foarte aspru cu vechiul Haman, simbolisând firesc priu acesta răsbunarea contra Hamanilor moderni. În Galiția de exemplu se face la Purim un om de paie, pe care îl țărăsc d'alungul strădilor prin noroi, scuipându-l și calcându-l în picioare și strigând „Morte lui Haman”. În cele din urmă îl ard.

Sub Ahasver este de a se înțelege Xerxe (485—465 a. Ch.), un rege foarte talentat, însă care după înfrângerea suferită de la Greci, s'a dat beuturii.

După unii interpreți Haman ar fi fost Macedonean, jumătate Arnăut, jumătate Grec, Țăr „neamicii Evreilor”, după aceiași interpreți, ar fi fost tot Greci stabiliți în Persia și cari le făceau concurență Evreilor.

Veselia Evreilor din incidentul „Purim”-ului, adică a serbării răsbunării, întrece ori-ce mērgini. La această serbare

ni-se ofere ocazia să vedem jidovi beți, ceea-ce de altminterea este un lucru rar. Înși-și rabini lor spun, că la „Purim” fac care jidov poate bé atât de mult, până nu va sci face deosebire între: „Afurisit să fie Haman” și „Binecuvântat să fie Haman”.

Oniță.

Literatură.

„Lucéfărul”, revista tinerimei române de la universitatea din Budapesta, fasciculul 6 dto 15 Martie n. a apărut cu următorul sumar: „Radiotelegrafia și fenomenele telepatice”, de G. Todică, „Lupte zadarnice”, de I. Lăpădatu (continuare din fasciculul anterior), „La vitrină”, de Simin; „S'a stins lumina”, de V. E. M., „Din povestile isergilei”, de Max Gorkij, apoi începutul unei novele „Invinsă”, poezii, cronice, bibliografie, posta redacției.

„Lucéfărul” apare în Budapesta (VI. strada Vörösmarty nr. 60-a) la 1 și 15 a lunii, și costă 10 corone pe an.

„Femeia și Familia”, revista beltristică-literară a d-lor S. Moldovan și I. Prodan, a apărut (fasc. 4 dto 15 Martie n.) cu următorul sumar: Vasile Alexandri, biografie și portret și o parte din drama sa „Ovidiu”, „Întreprinzătorul de pompe funebre”, „Chemia în bucătărie” (nu culină), humorescă de C. Schwiening, apoi felurimi: („La ce virstă se mărită femeile femeiești”, și „Fiară sălbatice și frumusețea femeiești”, și „Dreptul femeii”), sfaturi de menagiu, cronice, posta abonaților, moda, Țăr la cabinetul romanilor continuare din romanul „Doliul văduvei”, de A. Theuriet.

„Femeia și Familia” apare în Sibiu (tipografia „Tribunei”) la 1 și 15 a lunii și costă 10 corone pe an. Red. și proprietar: Silvestru Moldovan și Ioan Prodan.

ULTIME SCIRI.

București, 18 Martie. Sesiunea generală a Academiei Române a fost deschisă eri sub președinta d-lui P. S. Aurelian, care a cetit scrisoarea d-lui D. Sturdza, secretar general, prin care arată, că fiind bolnav nu poate lua parte la ședință. Episcopul Popea și-a scuzat absența printr'o scrisoare. Dintre membrii de peste Carpați e de față I. Vulcan. S'a cetit programul de lucrări cu care Academia se va ocupa în această sesiune.

Sofia, 18 Martie. În lupta de lângă Seres, Sarafoff a fost grav rănit. El a plecat spre Bulgaria. — Crisa ministerială provocată de demisiunea ministrului de război Papricof, în urma unor neînțelegeri cu privire la pregătirile de război, nu s'a înălțurat încă.

Diverse.

Și mai al dracului. S'a întâmplat în Londra nu de mult, că un gentleman într'un din ambrele unei bănci, a trebuit să-și lase umbrela într'un colț al salei prinse însă pe mânerii cu o bumbușcă, o carte de vizită cu inscripția: „Umbrela acesta este proprietatea unui om, a cărui fiecare lovitură de pumn cântăresce 200 chilograme Viu îndată”. Un pungaș tiner potlogar, totodată păcălă, care se plimba după chilipir, puse mâna pe umbrelă și în locul ei lăsă o țidulă cu inscripția: „Eu am picioare, cu cari într'o oră fac 18 chilometri, eu nu mai viu.”

Microbul lenei este teribil de răspândit și mare ni-a fost bucuria când am audiat, că un doctor american, d-rul W. Stiles, l'a descoperit. Acest microb — numit impropriu microb — este un fel de vierme intestinal. El produce lenea absorbind sucurile alimentare ale celor infectați și sângele de asemenea. Sunt cu miile în intestin și aci își îndeplinesc rolul lor nefast. Pote că secretăză chiar vre-o otrăv.

Acest microb al lenei nu e altceva decât „vermele anemiei”; sub denumirea acesta „americană” îl presintă însă d-rul Stiles lumii medicale.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu.

Redactor responsabil: Traian H. Pop.

mai bun lucru ar fi de a se menține unirea cu o putere executivă cu desăvșire națională.”) Că guvernul frances, cu împăratul Napoleon în frunte, credea în întorcerea domnitorului român cătră politica rusescă, reiese cu prisosință din convorbirea de mai târziu a ducelui de Gramont cu domnitorul detronat, în o întrevedere a lor din Viena: dăr din aceeași convorbire reiese și recunoșterea Francezilor că ei fusese înșelați asupra scopurilor domnitorului. Ori cum însă ar fi fost lucrurile, este un fapt stabilit, că la începutul lui 1866, tocmai când se plănua răsturnarea domnitorului, acesta fusese părăsit de sprijinul Franței și lăsat în voia sorții.

9) Le Siècle 28 (16) Ianuarie 1866. Tot pe atunci o broșură francesă, *Le prince Couza, la Russie*, Paris 1866, acasă pe domnitorul român de a fi devenit, prin lovitura de stat, unelă Rusiei Diare, cari apără pe domnitor sunt *La Patrie* 15 (8) Iunie 1866 și *Le Monde* 13 (1) Ian 1866. Chiar și acei protivnici ce puneau în socotela domnitorului jocul politiceii rusesc, se mirau de lui hotărâre. O broșură *Les Principaux-Unies devant la conférence*, Mars 1866, Paris p. 21 spune: „Qui pourrait croire que le prince qui a si audacieusement violé les libertés publiques, se souvient de l'engagement qu'il a pris le jour où il coignait la double couronne d'Etienne le Grand et de Michel le Brave!”

7) Mai sus, p. 53.

A. D. Xenopol.

